

ФОРМУВАННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

FORMATION OF RESEARCH COMPETENCE OF FUTURE TEACHERS IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

У статті розглянуто сучасні підходи до використання інтерактивних методів навчання (кейс-методів) щодо створення креативного середовища в освітньому процесі закладів вищої освіти. Висвітлено досвід впровадження запропонованого інтерактивного формату для формування науково-дослідницької компетентності майбутніх учителів під час вивчення педагогічних дисциплін. Акцентовано увагу на організації науково-дослідної роботи здобувачів вищої освіти щодо розвитку їх інтелектуальних, комунікативних, вольових якостей, що є підґрунтям ретроспективної рефлексії – аналізу попередньої навчальної діяльності щодо формування цих якостей.

У дослідженні зазначено, що науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти – це пошукова діяльність наукового характеру, яка була спрямована на впровадження в освітнє середовище кейс-методів. Майбутні вчителі підходили нестандартно до вирішення освітньо-виховних завдань, що сприяло формуванню науково-дослідницької компетентності. Виконання науково-дослідної роботи здобувачами освіти у процесі вивчення педагогічних дисциплін на практичних заняттях відбувалося при оптимальному співвідношенні репродуктивних і творчих завдань.

Використання кейс-методу дозволило в умовах навчання створити рольову систему, де здобувачі освіти змогли зайняти певні соціально-професійні позиції. Саме зразок штучно створеної навчальної ситуації представляється нам ефективним засобом підготовки майбутніх учителів до професійно-орієнтованої роботи.

Презентовано у дослідженні кейс-метод у формі прес-конференції, який розрахований на включення особистості здобувача у самостійну пошукову роботу. Визначено, що запорукою ефективності навчальної діяльності є пізнавальна активність, від якої залежить цілеспрямованість освітньої траєкторії особистості, розвиток інтелектуальної рефлексії. Саме кейс-методи впливають на особистість, її діяльність та особистісні стосунки; виконують навчально-стимулювальну функцію у виявленні її пізнавальної активності, формують професійні якості майбутнього вчителя.

Зазначено, що створення кейс-методу – це пошук нових форм роботи, який сприяв результативності навчання. На відміну від традиційного навчання сьогодні освітній процес треба розглядати як процес становлення особистості.

Перевіривши на практиці ефективність використання традиційних технологій навчання й нових інтерактивних кейс-методів, вважаємо, що найкращі результати можна отримати лише шляхом гармонійного поєднання, удосконалення, урізноманітнення вже відомого та впровадження активних методів навчання.

Ключові слова: кейс-метод, науково-дослідна робота, науково-дослідницька ком-

петентність майбутніх учителів, інтерактивне освітнє середовище.

The article considers modern approaches to the use of interactive teaching methods (case methods) to create a creative environment in the educational process of higher education institutions. The experience of implementing the proposed interactive format for the formation of research competence of future teachers in the study of pedagogical disciplines is highlighted. Attention is focused on the organization of research work of higher education students on the development of their intellectual, communicative, volitional qualities, which is the basis for retrospective reflection – analysis of previous educational activities to form these qualities.

The study noted that the research work of higher education applicants is a search activity of a scientific nature, which was aimed at introducing case methods into the educational environment. Future teachers approached the solution of educational tasks in a non-standard way, which contributed to the formation of research competence. The implementation of research work by applicants for education in the process of studying pedagogical disciplines in practical classes took place with an optimal ratio of reproductive and creative tasks.

The use of the case method made it possible to create a role-based system in the learning environment where students were able to take certain socio-professional positions. It is the sample of an artificially created learning situation that seems to us to be an effective means of preparing future teachers for professionally oriented work.

The study presents a case method in the form of a press conference, which is designed to include the applicant's personality in independent research work. It has been determined that the key to the effectiveness of educational activities is cognitive activity, which determines the purposefulness of the educational trajectory of the individual, the development of intellectual reflection. It is the case methods that influence the personality, its activities and personal relationships; perform an educational and stimulating function in revealing its cognitive activity, form the professional qualities of the future teacher.

It is noted that the creation of a case method is a search for new forms of work that contribute to the effectiveness of learning. Unlike traditional education, the educational process today should be viewed as a process of personal development.

Having tested in practice the effectiveness of using traditional teaching technologies and new interactive case methods, we believe that the best results can be obtained only by harmoniously combining, improving, diversifying the already known and introducing active teaching methods.

Key words: case method, research work, research competence of future teachers, interactive educational environment.

УДК 378:37.011.3-051:7:37.091.33
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/64.2.13>

Ноздрова О.П.,

канд. пед. наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки
Державного закладу
«Південноукраїнський національний
педагогічний університет
імені К.Д. Ушинського»

Бартенєва І.О.,

канд. пед. наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки
Державного закладу
«Південноукраїнський національний
педагогічний університет
імені К.Д. Ушинського»

Постановка проблеми в загальному вигляді. Науково-дослідницька компетентність є складовою професійної компетентності, оволодіння якою вимагає від майбутніх учителів вирішення таких задач: проведення науково-дослідної роботи з напрямку проблем професійного розвитку, психолого-педагогічних та гуманітарних проблем; здійснення аналізу наукової інформації з теми дослідження та розробка рекомендацій щодо їх впровадження. Реалізація цих задач потребує створення відповідної системи реалізації методичних завдань для формування науково-дослідницької компетентності здобувачів освіти педагогічних спеціальностей у закладах вищої освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Однією з передумов формування означеної компетентності є впровадження в освітній процес інноваційних технологій навчання. Аналізуючи досліджувану проблему у фаховій літературі, ми звертаємо увагу, що питанню інноваційних технологій навчання приділяється належна увага (І. Зязюн, В. Лозова, О. Мороз, І. Прокопенко, А. Троцько та ін.), зокрема, майбутніх учителів у закладах вищої освіти (В. Гриньова, П. Гусак, О. Дубасенюк, Л. Кайданова та ін.).

Упровадженню компетентнісного підходу в професійній діяльності педагогів, зокрема формуванню науково-дослідницької компетентності, присвячені наукові праці багатьох вітчизняних авторів (О. Бабенко, В. Бондар, Л. Бурчак, О. Дубасенюк, М. Євтух, О. Заблоцька, С. Мартиненко, Н. Ничкало, О. Пометун, О. Савченко, С. Сисоєва, Ю. Уваров, Н. Чайченко, Н. Шиян, О. Ярошенко та ін.) [3].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми.

Водночас ми презентуємо сучасні практичні напрями вдосконалення освітнього процесу в закладах вищої освіти в контексті реформування освіти. Натомість ми вважаємо, що проблема формування науково-дослідницької компетентності майбутніх учителів у процесі впровадження міні-кейсів, інтерактивних навчальних технологій в освітній простір закладів вищої освіти щодо створення креативного освітнього середовища, в наукових джерелах висвітлена недостатньо.

Мета статті полягає в представленні досвіду організації навчання з використанням міні-кейсів (інтерактивних методів) щодо створення креативного освітнього середовища для формування науково-дослідницької компетентності майбутніх учителів на практичних заняттях з педагогічних дисциплін у закладах вищої освіти.

Завданням дослідження є створення методичного комплексу (міні-кейсів), спрямованих на розвиток професійних, інтелектуальних, емоційних, вольових якостей особистості; формуванню

науково-дослідницької компетентності здобувачів вищої освіти педагогічного вишу.

Виклад основного матеріалу. Формування науково-дослідницьких умінь майбутніх учителів (на прикладі вивчення дисциплін педагогічного циклу) у Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» забезпечується впровадженням в освітній процес збірників міні-кейсів на практичних заняттях з дисциплін «Педагогіка», «Педагогіка вищої освіти» тощо. Збірники міні-кейсів містять завдання проблемного характеру, вправи та творчі завдання, вирішення яких сприяє активізації творчого потенціалу здобувачів вищої освіти, мобілізації їхніх організаційних, комунікативних, дослідницьких та проєктувальних умінь, створенню інноваційних форм навчання із залученням до участі в роботі всієї академічної групи та можливості оцінити вклад кожного учасника в загальний результат діяльності.

Структура збірників включає завдання до кожної теми певної дисципліни, що вимагає застосування таких методів навчання, як робота в «малих групах», «мозковий штурм», «аналіз конкретних ситуацій», сюжетно-рольова, ділова гра тощо. Завдання подаються у формі алгоритму, що забезпечує однозначність їхнього розуміння та послідовність використання.

Без перебільшення можна вважати, що аудиторні завдання з елементами творчого пошуку належать до найбільш поширених форм організації науково-дослідної роботи здобувачів вищої освіти. Це обумовлено широким спектром методичної варіативності їх застосування у процесі навчання дисциплін педагогічного циклу, що полягає в ефективності аудиторних форм науково-дослідної роботи здобувачів вищої освіти як домінуючих напрямів організації освітнього процесу; у створенні комплексних аудиторних завдань на основі раціонального поєднання теоретичних і практичних проблем з дисциплін; в активізації самостійної дослідної діяльності здобувачів освіти шляхом впровадження у розробці навчальних проєктів, наближених за тематикою до реалій педагогічної дійсності.

Важливим у цьому процесі є формування компетентності дослідника, в основі якої лежить критичне мислення, що поступово трансформується в творчу інтуїцію. При цьому критичне мислення базується на наявності чіткої установки щодо виявлення сутності досліджуваного явища або процесу; в умінні систематизувати вихідну інформацію та ідентифікувати проблему, знати правила побудови наукових гіпотез та їх обґрунтування з використанням процедур наукових доведень: індукції, дедукції, верифікації тощо [2].

Наведемо приклад проведення заняття з дисципліни «Педагогіка» (модуль «Історія педагогіки»)

з використанням кейс-методу, який дозволив в умовах навчання створити рольову систему, де здобувачі освіти могли зайняти певні соціально-професійні позиції. Зразок штучно створеної навчальної ситуації представляється ефективним засобом підготовки майбутніх учителів до професійно-орієнтованої роботи.

Схему кейсу можна звести до тренінгу по закріпленню знань, умінь та навичок поведінки в певних ситуаціях. Такі ситуації повинні бути наочними та детальними. Навчальні кейси максимально відображають ситуації професійної діяльності. Не зважаючи на штучне середовище ситуацій, їхня проблема чи сюжет набувають характер практичності, тобто такі, які є в реальній професійній діяльності. Кейс виступає засобом отримання нового знання про ситуацію та поведінку в ній [2].

Ми підтримуємо думку вченої О. Смоляниної щодо переваг добре підготовлених кейсів: дозволяють зацікавити здобувачів вищої освіти у вивченні конкретного предмета; сприяють активному засвоєнню знань по підбору та аналізу інформації; сприяють розвиткові аналітичних навичок (відрізнати отримані дані інформації, виділяти суттєву та несуттєву інформацію, презентувати її); практичних навичок (використовувати на практиці теоретичні знання про методи та принципи), творчих та комунікативних навичок, а саме, творчих навичок (знаходити альтернативні рішення, до яких важко прийти логічним шляхом) та комунікативних навичок (упевнено вести дискусію, переконувати оточуючих, об'єднуватись у групи, захищати власний погляд, відповідати опонентам, коротко та переконливо звітувати); соціальних навичок (оцінювати поведінку людей, етично поводитися при обговоренні чи аргументації іншої думки, конкретно відстоювати інші позиції); рефлексивних навичок (постійний самоаналіз власних дій під час спілкування, критичне ставлення до результатів своїх дій) [4].

Наприклад, ми проводили практичне заняття з дисципліни «Педагогіка» (модуль «Історія педагогіки») «Реформаторська педагогіка (педагогіка вільного виховання, експериментальна педагогіка)» (інтегроване заняття – прес-конференція).

Мета – ознайомити здобувачів із загальними тенденціями світової педагогіки кінця XIX – початку XX століття, навчити порівнювати різні підходи до теорії вільного виховання, креативно та самостійно підходити до вирішення поставлених завдань і пошуків інформації, розвивати здатність до самовдосконалення через призму публічних виступів та безконфліктного спілкування з опонентами, формувати здатність застосування гуманітарних знань у професійній діяльності.

Заняття вимагало підготовки, тобто на попередньому занятті здобувачів освіти попереджали про тему наступного заняття, розділяли учасників на

команди. Кожна команда методом жеребкування отримувала тему, над якою мала працювати. Темі були багатoinформаційними, у команді міг виступати кожен учасник (за рішенням команди).

На початку заняття командам повідомлялося, що вони не просто присутні, на поточний момент відбувалася «міжнародна конференція» на високому рівні, на яку приїхали визначні науковці та знавці саме цієї теми. Здобувачам освіти наголошувалося, що вони ведуть тезисні записи того, про що йдеться й того, що цікаве саме для них.

Серед ролей на «конференції», крім учасників, присутніми були їх «опоненти», які могли виступати або доповнювати виступи. Також присутні були «журналісти», які ставили запитання учасникам конференції, та «міжнародні спостерігачі», які оцінювали виступи «учасників конференції» та роботу «журналістів». Команда «міжнародних спостерігачів» формувалася зі здобувачів інших команд. Якщо велика кількість учасників була у командах, то викладач міг створити ще команди, які виконували ролі, що відповідали темі заняття. У нашому випадку – це команда «художників-фахівців», які доповнювали розповіддю про окремих мистецтв або цікавими біографічними відомостями з життя художника цього періоду. Також це були команда «відомих режисерів», які могли демонструвати уривки фільмів з цієї теми. Кількість ролей залежала від кількості здобувачів та креативності викладача. Після розподілу ролей розпочиналася прес-конференція.

На нашому занятті здобувачі освіти розкрили питання: реформаторська педагогіка, прагматична педагогіка Д. Дьюї, гуманістичні засади освіти й виховання М. Монтесорі, С. Френе. Розкривши перше питання, відповівши на зауваження й доповнення опонентів, «експерти» виставляли оцінки. Оцінювалися всі команди, крім команди «експертів». Усі питання команда «учасників конференції» розкривала по черзі, кожен доповідач окремо. До доповідачів не ставилися вимоги, доповіді склалися в вільній формі.

Оцінювання відбувалося за п'ятибальною системою та включало в себе: для команди «учасників конференції» – повноту розкриття питання; зв'язок теми доповіді із професійною діяльністю (власне бачення); здатність публічного виступу; відповіді на запитання; лаконічність виступу.

Команда «журналістів» оцінювалася за креативність у побудові та змісті питання; запитання, відповіді, які доповнювали або розкривали тему; провокаційні питання. Команда «художників-фахівців» оцінювалася за творчий, цікавий, нестандартний підхід до викладення матеріалу; розкриття маловідомих фактів; спілкування з іншими учасниками гри.

У команд була можливість подвоїти зароблені бали за рахунок запитань, відповідей або виступу

іноземною мовою, яка вивчалася у закладі вищої освіти. Навіть, якщо доповідач подавав тему українською, команда журналістів могла сформулювати запитання іноземною мовою (адже конференція міжнародна й присутні журналісти з різних держав). Доповідач, якщо розумів питання та мав достатній багаж знань з іноземної мови, міг дати відповідь іноземною й тоді у команди теж подвоювалися бали. Якщо питання було зрозумілим, але відповідь надана українською – бали не зараховувалися. Такі правила стосувалися всіх команд.

Команда, яка оцінювала, не отримувала балів, але у них була можливість це зробити, адже розкрито було одне питання з теми. Після розкриття й оцінювання першого питання знову відбувалося жеребкування, для того щоб визначити, яка команда буде наступною виконувати роль «учасника конференції» та розкривати друге питання. Команда, яка доповідала, посідала місце «міжнародних експертів» та оцінювала роботу інших. Так прес-конференція тривала доти, поки всі команди не зробили доповіді та були оцінені.

Велика роль відводилася викладачу, але ця роль не була активною. У процесі гри викладач виконував роль модератора, вступав в гру в разі необхідності або виникнення незрозумілої ситуації. У такому разі здобувачі освіти відчували незалежність і відсутність тиску або впливу авторитету викладача, вся відповідальність лягала на них. Викладачу потрібно було враховувати, що ігрові технології несуть у собі значне психологічне навантаження, тому потрібно було слідкувати, щоб відносини учасників не переросли в конфлікт поза межами аудиторії та контролювати, щоб не було упередженого ставлення до члена команди чи між командами.

Звичайно, для проведення таких занять було не досить однієї чи двох академічних годин, тому їх ми продовжували на наступному занятті. Як показує досвід, до наступного заняття здобувачі були вже більш підготовленими та намагалися ще більш креативніше підійти до виконання завдань.

Тобто більше часу приділялося самостійній роботі та самоосвіті, а базуючись на досвіді виступів попередніх учасників, здобувачі освіти намагалися виконати завдання краще, чому сприяла не лише самоосвіта, а й самостійна робота над собою.

Результативність такого заняття проявлялася у формуванні мотиваційно-ціннісного, когнітивно-пізнавального, особистісно-рефлексивного, оцінюючо-контролюючого компонентів самоосвітньої компетентності здобувачів вищої освіти, їх естетичних смаків, поліпшення розуміння та сприйняття поглядів різних педагогів на реформаторську педагогіку.

Отже, завдання, які включають у себе ігрові технології, є більш результативними та зрозумілими

для здобувачів освіти. Заняття на тему ідеї нового виховання є доволі складним для майбутніх учителів. Працювати самостійно лише для того, щоб підготувати доповіді, у здобувача освіти не буде бажання. Прослуховування такої теми в традиційному форматі не дає результату. Викладач через складність теми та нову термінологію не зможе довго утримувати увагу здобувачів, навіть якщо заняття буде насиченим презентаціями чи використанням мультимедійних засобів. Лише коли заняття це командна гра та змагання, тоді це стимулює та мотивує до ретельнішого підходу, що своєю чергою посилює мотивацію до самостійності, сприйняття інновацій та розуміння важливості процесу інтеграційності дисциплін.

Відомо, що вирішення навчальних ситуацій або кейс-метод зародився на початку ХХ-го століття в Гарвардській школі бізнесу. В англійській термінології case – це опис реальної ситуації або true life. Кейс будується на подіях, які відбулися в реальності та пропонується авторами для провокування дискусії, «пробудження» здобувачів освіти для обговорення й аналізу прийняття рішень у навчальній аудиторії [6].

Отже, педагогічний потенціал навчальних ситуацій або кейсів дуже вагомий під час підготовки майбутніх учителів до професійно-орієнтованої роботи з учнями, тому що: відбувається постійна взаємодія між педагогами та здобувачами освіти; проводиться підбір форм поведінки; виникає мотивація власних дій, аргументація вибору професійних та моральних норм, правил етичного спілкування; заняття характеризуються емоційною забарвленістю, створенням атмосфери співпраці й конкуренції одночасно, подолання конфліктів тощо.

Таким чином, запропонований комплекс кейс-методів та засобів його реалізації ми вважаємо доцільним для підготовки майбутніх учителів до професійно-орієнтованої роботи з учнями, оскільки вони були виокремлені згідно із природою досліджуваного феномена та сучасними вимогами щодо підготовки майбутніх учителів у закладі вищої освіти.

Ми у дослідженні розглядаємо два аспекти проблеми: які навчальні завдання для здобувачів вищої освіти необхідно вважати найбільш продуктивними та в чому полягає педагогічний сенс активізації інтересу здобувачів вищої освіти до педагогічних інновацій специфічними засобами самостійно-дослідницької діяльності. Щодо першого аспекту, то на нашу думку, вичерпне пояснення містять результати психологічних досліджень (А. Матюшкін, Н. Тализіна, О. Тихомиров та ін.), в яких йдеться про створення так званого «когнітивного дисбалансу», який і породжує внутрішню мотивацію пізнання, відкритість до пізнання нового, бажання утворювати нові схеми та

варіанти вже існуючих нововведень [3]. Відносно другого аспекту окресленої проблеми, то, на наш погляд, варто взяти до уваги фундаментальне дослідження І. Дичківської, в якому конкретизовано специфічні функції самостійно-дослідницької діяльності здобувачів освіти, а саме: озброєння здобувачів вищої освіти, з одного боку, системними методологічними знаннями, загально-пізнавальними мета-вміннями, а з іншого – методами суто науково-педагогічного дослідження, що врешті-решт уможливує високопродуктивну дію особистості у науково-педагогічному просторі;

- сприяння вільному оперуванню діями дослідника, що позитивно позначається на здатності здобувача вищої освіти до самоорганізації у пошуковій роботі, спроможності оптимізувати навчально-професійну діяльність;

- усвідомлення здобувачем освіти якості власного саморуку як майбутнього професіонала, якому властивий науково-педагогічний стиль мислення;

- спрямування процесів самоідентифікації, самопроєктування, самореалізації, самокорекції;

- активізація інтересу до педагогічних інновацій – проблемного поля дослідницької діяльності майбутнього фахівця, ресурсу збагачення його творчого потенціалу;

- формування необхідного й достатнього «набору» компетентностей педагога нової генерації, стимулювання процесу досягнення здобувачем освіти акмеологічного рівня особистісно-професійного формування [4].

Вивчення та узагальнення творчого досвіду засвідчує переваги занурення здобувачів освіти саме у дослідницькі проєкти, з поміж інших типів (творчі, рольові, ігрові, інформаційні, прикладні, телекомунікаційні (інтернет-проєкти), практико-орієнтовні). У цьому сенсі й варто тлумачити проєктно-дослідницьку діяльність як ресурс процесу активізації інтересу майбутнього фахівця до інноваційної діяльності [5].

Досвід переконує, що дослідницькі проєкти сприяють опануванню здобувачем освіти логіки дослідження; їх структура, по суті, за змістовим параметром є подібною науковому дослідженню. Зауважимо, що відтепер досить поширеним є педагогічний квест-проєкт (з англ. – подорож), тобто навчально-дослідницьке завдання електронного типу, для виконання якого здобувач освіти має застосувати як власні науково-педагогічні знання й досвід, так і спілкуючись із іншими учасниками проєкту. Як засвідчує практика, такий проєкт аналізує суто дослідницький потенціал, розвиває підприємницьку передбачуваність, творчість, вдосконалює вміння суб'єкта проєктної діяльності роботи вибір інноваційного підходу. До того ж така робота може тривати протягом навчального семестру, року тощо [4].

Важливе місце в організації науково-дослідної діяльності здобувачів освіти також відводимо, зокрема, написанню конкурсних наукових робіт, дипломної та магістерської роботи, проходженню науково-дослідної практики.

Наукова робота є однією з форм виявлення теоретичних і практичних знань, умінь їх застосовувати при розв'язанні конкретних наукових, соціальних та психолого-педагогічних завдань. Наукова робота виконується кожним здобувачем освіти.

Науковцями (О. Мороз, Н. Філіпенко) пропонується така класифікація видів самостійних робіт:

- набуття нових знань і оволодіння вміннями самостійно застосовувати знання у процесі роботи з навчальною літературою, організації спостережень, експериментів, виконання аналізу формул і графіків, роботи з роздавальним матеріалом;

- закріплення й уточнення знань під час роботи з підручником, у ході розв'язання проблемних задач, перегляді навчальних фільмів;

- формування вміння застосовувати знання на практиці у процесі розв'язання проблемних ситуацій, задач тощо;

- формування вмінь і навичок практичного характеру у процесі розв'язання проблемних задач, виконання робіт практичного характеру;

- формування творчих умінь і навичок під час проведення експериментів з елементами дослідження, розв'язання проблемних ситуацій, задач, що вимагають комплексного застосування знань [3].

Залежно від місця проведення автори виокремлюють два види самостійної роботи здобувачів освіти: аудиторна самостійна робота, що здійснюється під безпосереднім керівництвом викладача на лекціях, семінарських і практичних заняттях; позааудиторна самостійна робота здобувачів освіти, що передбачає підготовку студентів до занять, написання рефератів, виконання курсових і дипломних робіт тощо.

За видами діяльності зазначені науковці самостійну роботу здобувачів освіти поділяють на навчально-пізнавальну (через мислення, синтез, аналіз тощо) і професійну (певні конкретні дії здобувача в умовах професійної діяльності) [3].

У своїх дослідженнях науковці (Г. Стадник, О.Г. Мороз) також розглядають:

- репродуктивні самостійні роботи здобувачів освіти, що передбачають опрацювання лекційного матеріалу, вивчення нового матеріалу за вказаним джерелом інформації, використання теоретичного матеріалу для розв'язання задач за алгоритмом тощо;

- частково-творчі самостійні роботи, спрямовані на вивчення або використання матеріалу за поданими питаннями, підготовку до практичної або лабораторної роботи, розв'язання задач тощо;

– творчі самостійні роботи, в ході яких здійснюється ознайомлення з додатковою інформацією з теми лекції, підготовка доповіді, наукових повідомлень, рефератів, переклад спеціальної літератури, розв'язання задач нестандартними методами, виконання курсових, дипломних і магістерських робіт тощо [7].

Висновки. Відтак, сьогодні існує кілька підходів до визначення видів і типів самостійної роботи здобувачів вищої освіти. Однак, незаперечним залишається той факт, що під час навчання майбутніх учителів значна увага повинна приділятися організації різноманітних видів самостійної науково-дослідної роботи, що сприятиме розвитку в них умінь і навичок самонавчання, самовдосконалення в подальшій професійній діяльності.

Отже, організована належним чином науково-дослідницька діяльність здобувачів вищої освіти стимулює дослідницький підхід до їхньої майбутньої професійної діяльності, сприяє підвищенню ефективності процесу формування фахової компетентності майбутніх учителів, а також активізації механізмів професійного й особистісного саморозвитку та самореалізації.

Організація науково-дослідної роботи майбутніх учителів за запропонованим форматом виявилася ефективним засобом їхньої професійної підготовки, а також до роботи в профільній школі. Важливим результатом стало підсилення у здобувачів освіти рефлексії щодо особистісних якостей і власної навчальної діяльності в рамках дослідження чи за його межами. Так, безпосереднє включення здобувачів освіти до педагогічної ситуації, співвіднесення з нею власних дій, координація і контроль елементів діяльності у відповідності з різними педагогічними задачами сприяло розвитку ситуативної рефлексії [2].

Також дослідницька діяльність спонукала до розвитку інтелектуальних, комунікативних, вольових якостей, що є підґрунтям ретроспективної рефлексії – аналізу попередньої навчальної діяльності щодо формування цих якостей.

Крім того, під час конструювання змісту навчального матеріалу, вибору найбільш ефективних вирішень педагогічних задач, прогнозування результатів діяльності розвивалася перспективна

рефлексія як роздуми щодо майбутньої професійної діяльності.

Перспективу подальших досліджень бачимо в підготовці методичних рекомендації, розробці циклу тренінгових занять з впровадження інтерактивної моделі навчання (кейс-методів) в освітній процес закладів вищої освіти, окресленні перспективних завдань з реформування сучасної освіти за допомогою інтерактивного навчання, яке зорієнтує та сформує науково-дослідницьку компетентність майбутнього вчителя.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Алфімов Д.В. Інноваційна освітня система: шляхи відродження. Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи: збірник наукових праць / Редкол. Л.І. Даниленко та ін. 2-е вид., доп. Київ: Логос, 2015. С. 158-160.
2. Даниленко Л.І. Теорія і практика інноваційної діяльності в загальній середній школі. *Управління освітою*. 2018. № 3. С. 18-24.
3. Дубасенюк О.А. Інноваційні основні технології та методики в системі професійно-педагогічної підготовки. Професійна педагогічна освіта: інноваційні технології та методики: монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2019. С. 14-47.
4. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: підручник. 2-е вид. доповн. Київ: Академвидав, 2012. 349 с.
5. Загвязинський В.І. Деякі нетрадиційні погляди на творчість. *Обдарована дитина*. 2006. № 5. С. 40-43.
6. Кайдалова Л.Г. Педагогічна майстерність викладача : навч. посіб. Харків: НФаУ, 2019. 140 с.
7. Мороз О.Г. Підготовка майбутнього вчителя: зміст та організація : [навч.посібник]. Київ: Академвидав., 2007. 168 с.
8. Стратегія посилення самостійної роботи студентів у контексті приєднання України до Болонського процесу: матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції, 14-15 грудня 2004р. / Ред. Г.В. Стадник та ін. Харків: ХНАМГ, 2004. 243 с.
9. Химинець В.В. Інноваційна освітня діяльність. Ужгород: Інформаційно-видавничий центр ЗІППО, 2007. 364 с.
10. Чубко О.П. Інноваційні технології навчання в контексті педагогічної підготовки майбутнього вчителя. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету*. Педагогічні науки. 2013. Вип. 108. С. 45-46.